

SIBELIUS

Suomi, 2003

Ohjaaja ja käsikirjoittaja: Timo Koivusalo

Pääosissa: Martti Suosalo, Heikki Nousiainen, Miina Turunen, Seela Sella

Genre: draama

Kesto: 120 min.

Ikäraja: S

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu alakoulun 5.-6.luokille, yläluokille ja lukioon.

Oppimateriaalin teemoja: Sibelius, musiikki, Suomen historia ja itsenäistymisen aika, kulttuurin ja taide-elämän kulta-aika, rakkaus, ystävyys, vanheneminen

Elokuva on tarina Jean Sibeliuksen elämästä ja erityisesti rakkaudesta musiikkiin ja Ainoon. Säveltäjän elämäntarinan lisäksi kurkistetaan tuon aikakauden kulttuuriin ja maamme historiaan. Tarina kulkee vanhenevan Sibeliuksen muistelemana lapsuudesta hautajaisiin. Hänen perheensä ja laaja kulturelli ystäväpiiri, kosteat ja savuiset paheet, isänmaallisuus, nerous, luomisen tuska, ainaiset rahahuolet ja vuosisadan rakkaustarina tulee tutuksi Jean Sibeliuksen oman tuotannon säestämänä.

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

1. Suomi Sibeliuksen aikaan

Sibelius syntyi 1865 ja kuoli 1957. Tutustukaa kirjallisuuden ja internetin avulla Suomen historiaan tänä ajanjaksona. Internetlähteitä löytyy oppimateriaalin lopusta.

- Tehkää Sibeliuksen elämästä aikajana, johon merkitsette hänen elämänsä merkittäviä tapahtumia.
- Lisätkää aikajanaan maamme historian kannalta tärkeät tapahtumat. Pohtikaa miten Sibeliuksen elämä ja Suomen historian tapahtumat nivoutuvat toisiinsa ja miksi?
- Lisätkää aikajanelle maailman tapahtumia ja pohtikaa miten ne liittyvät Suomen historiaan tai Sibeliuksen elämän tärkeisiin hetkiin?
- Selvittäkää kirjallisuuden ja internetlähteiden avulla millaiseen Suomeen Sibelius syntyi vuonna 1865? Miten maailma oli muuttunut hänen kuolinvuoteensa mennessä? Listatkaa merkittävimmät muutokset.
- Minä vuonna hän oli sinun ikäisesi? Millaista elämää hän silloin eli? Mitä harrasti? Missä asui? Miltä maailma ympärillä näytti? Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä löydät omasta ja hänen elämästään?
- Löydätkö sukusi kuvia tuolta ajalta? Kokoa niiden avulla ja haastattelemalla sukulaisiasi oma sukututkimuksesi Sibeliuksen ajoilta tähän päivään.
- Kirjoita ”Minun tarinani” sukututkimuksesi pohjalta, päähenkilönä olet sinä itse.

Kuljeta tarinaa vuosikymmenten läpi, käytä apuna mielikuvitustasi, jolla täytät dokumenttitietojen aukot.

2. Taiteen ja kulttuurin kulta-aika

Sibeliuksen tuttavapiiriin kuului monia kulttuuri- ja taide-elämän vaikuttajia, joiden elämäntyö on näkyvissä myös nykypäivänä. Muistele mikä oli seuraavien henkilöiden suhde Sibeliukseen ja keitä kyseiset henkilöt olivat, mitä he tekivät, miten heidän tuotantonsa näkyy nykypäivänä ja missä siihen voi tutustua? Etsi käsiisi esimerkkejä heidän tuotannostaan.

- Robert Kajanus?**
(Kajanus oli kapellimestari, säveltäjä ja aikansa merkittävimpiä musiikkikulttuurin edustajia. Perusti Helsingin orkesteriyhdistyksen, joka nykyään tunnetaan Hgin kaupunginorkesterina. Esitti ja levytti Sibeliuksen teoksia.)
- Adolf Paul?**
(Paul oli Sibeliuksen läheinen ystävä, kirjailija, jonka esikoisteos oli *En Bok om en människa berättelse*. Teoksessa on kuvailtu, vaikkakaan ei suoraan, ystävysten elämää. Teki yhteistyötä Sibeliuksen kanssa.)
- Juhani Aho?**
(Aho oli Sibeliuksen ystävä ja naapuri. Hän oli kirjailija, jonka teoksia ovat mm. *Rautatie*, *Papin tytär*, *Lastuja*, *Yksin ja Juha*.)
- Eino Leino?**
(Leino on kansallisrunoilijamme ja hän oli Sibeliuksen tuttava. Hän on kirjoittanut mm. *Helkavirsiä I-II*)
- Armas Järnefelt?**
(Armas Järnefelt oli Ainin veli, säveltäjä ja kapellimestari, joka oli myös Sibeliuksen hyvä ystävä. Armaksen ja Ainin Erik (Eero) veli oli taidemaalari.)
- Akseli Gallen-Kallela?**
(Gallen-Kallela oli taidemaalari ja Sibeliuksen hyvä ystävä. Hänen teoksiaan ovat mm. *Kalevala-aiheiset teokset Lemminkäisen äiti*, *Kullervon kirous*, *Joukahaisen sotaan lähtö* ja *Aino*. Teoksessaan *Symposium* hän on kuvannut itsensä, Oskar Merikannon, Sibeliuksen ja Kajanuksen illanvieton. Taulu sai aikanaan osakseen kovaa kritiikkiä.)
- Axel Carpelan?**
(Carpelan oli Sibeliuksen ystävä, joka hankki hänelle myös taloudellista tukea. Sibelius ja Kajanus käyttivät hyödykseen hänen asiantuntijuuttaan musiikissa.)
- Eero Järnefelt?**
(Eero., Erik, Järnefelt oli Sibeliuksen ystävä. Järnefelt oli professori, taidemaalari ja asui

Ainolan naapurissa Suvirannassa.)

- i) **Wettenhovi-Aspa?**
(*Wettenhovi-Aspa oli Sibeliuksen ystävä, kielitentutkija ja taidemaalari. Hän piti suomen kieltä kaikkien kielten kantamuotona.*)

Tämän tehtävän tekeminen voidaan aloittaa jo ennen elokuvan katsomista, jolloin jaetaan pienryhmille selvitettäväksi näiden henkilöiden historia ja vaikutus nykypäivään. Elokuva katsottaessa ryhmä voi syventyä tutkimaan kyseisen henkilön ja Sibeliuksen suhdetta ja tarkastella miten elokuvan antama kuva tukee aikaisempaa tietoa henkilöstä. Henkilöistä löytyy tietoa kirjallisuuden lisäksi internetistä esim. http://www.sibelius.fi/suomi/suku_perhe/suku_aika_laisia.htm

3. Totta vai tarua

Jean Sibelius on todellinen henkilö, elokuva ei kuitenkaan ole dokumentti vaan säveltäjän elämää on lähestytty fiktiivisesti. Käsikirjoittaja ja ohjaaja Timo Koivusalolla oli hänen omien sanojensa mukaan ”pyrkimys pysyä totuudessa”, mutta hän on tietoisesti liittännyt tapahtumia, vuosia ja henkilöitä yhteen (*esim. Finlandia-hymni sanoitettiin vasta vuosikymmeniä elokuvassa esitettyä konserttia myöhemmin*). Tällä tavoin on saatu sekä roolien määrää, että elokuvan kesto hallintaan. On myös paljon tarinoita, joiden alkuperän totuudellisuudesta ei voi olla varma. Jutut ovat kulkeneet suusta suuhun ja niitä on saatettu alun perinkin värittää (*esim. ”aiheeton iloisuus” syynä pidätykseen on kulkenut tarinana, mutta sitä ei ole kirjattu poliisin pöytäkirjoihin*). On kyseessä sitten dokumentti tai fiktiivinen elokuva, lopullinen teos syntyy tekijöiden valinnoista. He valitsevat mitä haluavat näyttää, mitä eivät, näkökulman ja millä tavoin asiat esitetään.

- a) Tutustukaa Sibeliukseen, tietoa hänestä löytyy esimerkiksi www.sibelius.fi
- b) Poimikaa elokuvasta sellaisia asioita, joiden uskotte olleen käsikirjoittajan ”omaa tuotantoa” esim. mielenkiinnon lisäämiseksi tai tarinan kuljettamiseksi.
- c) Tarkastelkaa elokuvaa (henkilöitä, tapahtumia, ympäristöä...) tehtävissä 1 ja 2 kerätyn historiallisen faktan valossa. Mitä eroja, mitä yhtäläisyyksiä huomaatte?
- d) Jos itse käsikirjoittaisit Sibelius-elokuvan, mitä asioita haluaisit tuoda erityisesti esiin hänen elämästään? Miksi? Miten omasi eroaisi Koivusalon käsikirjoittamasta?

4. Kuvataide

Sibeliuksen ystäväpiiriin kuuluivat Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt ja Pekka Halonen. Tutustukaa heidän teoksiinsa www.ateneum.fi. Valitkaa teos, jota tulkitsette eri tavoin. Kuvan lukeminen ja tulkitseminen on tapa hahmottaa maailmaa. Tässä on eräs tapa lähteä tulkitsemaan, askeleet a:sta g:hen:

- Katsokaa teosta. Mitä reaktioita ja tunnelmia, assosiaatioita ja omakohtaisia kokemuksia nousee? Miten ymmärrätte kuvan? Voitte kirjoittaa tai piirtää ajatuksianne.
- Ottakaa asiatiedot selville: tekijä, työn nimi, paikka, aika, työtapo, missä esillä.
- Purkakaa kokemuksenne eli ensivaikutelmat, mielleyhtymät ja tunnelmat.
- Selvittäkää mistä kuva rakentuu. Tutkikaa sommittelua ja pintoja: pisteitä, viivoja, pintoja, kokoa, muotoa, asentoa, rytmää, tilaa, värejä.
- Tarkastelkaa symbolista sisältöä: vertauskuvat, esine- tai värisymboliikka, myytit.
- Miettikää teoksen temaattinen sanoma, idea, teema: Mitä siinä tapahtuu, onko nähtävissä yleispätevä?
- Pohtikaa teoksen kontekstuaalista ulottuvuutta: taustaan ja syntyy vaikuttaneita seikkoja, kuten yhteiskunnan tai kulttuurin merkitystä.
- Matkan varrella voidaan pysähtyä ja työskennellä kuvallisesti:
 - mielikuvia ja kokemuksia kuvaksi
 - sukellus kuvan sisään, kukan henkilöistä olen, mitä ajattelen, mitä tapahtui ennen entä jälkeen kuvan...
 - pelkistetään sommittelua ja pintoja, tehdään abstrakti versio teoksesta
 - rajataan rajaimella kiinnostava kohta teoksen sisältä, tutkitaan sen värejä, muotoja ja sommittelua
 - kollaasin keinoin kiinni kontekstuaalisuuteen
 - installaatio, mobile, veistos symboliikasta
 - jne.

5. Arkkitehtuuri

Suomessa oli vuosisadan vaihteessa arkkitehtuurissa vallalla kansallisromanttinen tyyliisuuntaus.

- Mitä tämän aikakauden rakennuksia löytyy kotikaupungistasi? Entä mitä tunnettuja julkisia kansallisromanttisia rakennuksia tiedät muista kaupungeista? Ketkä ne ovat suunnitelleet?
- Tutustu Ainolan sivuihin www.ainola.fi ja päätele sieltä löytyvien kuvien perusteella mitä tyyliisuuntaa itse rakennus edustaa. Selvitä sen suunnittelija. Tutustu Ainolan sisustukseen, joka on kuulunut Sibeliuksen perheelle. Tavarat ovat kulkeutuneet taloon vuosien varrella, osa Ainon ja Jeanin kotoa perintöinä. Mitä aikakausia ja tyyliisuuntia löydät sisustuksesta?
(Elokuvan *Ainola oli ulkokuvisssa aito, mutta sisätilat oli rakennettu studioon Sonckin piirustusten mukaan.*)
- Ketkä muut taiteilijat rakensivat itselleen kodin tuon ajan ihanteiden mukaan? Selvittäkää heidän historiaansa, merkitystään kulttuurillemme ja suhteita toinen toisiinsa.
(*Tuusulanjärven taiteilijayhteisö: Ainolan lisäksi Halosen Halosenniemi, Ahon Ahola ja Järnefeltin Suviranta, Hvitträsk: Gesellius, Lindgren ja Saarinen, Gallen-Kallelan Tarvaspää.*)
- Sibeliuksen eli 1865–1957. Mitä eri tyylikausia on löydettävissä tältä ajalta?

6. Elokuvan musiikki

Elokuvassa on musiikkia lähes tunti eli puolet sen kokonaiskestosta. Sibeliuksen teoksia on käytetty mahdollisimman paljon, mutta musiikin kalleus on rajoittanut koko tuotannon mukaan ottamista. On jouduttu tekemään valintoja.

- Tutustukaa elokuvan verkkosivuilla, <http://www.artistafilmi.fi/sibeliuksen/musiikki.htm> elokuvassa kuultavaan Sibeliuksen tuotantoon. Valitkaa muutama, joita kuuntelette jo ennen elokuvan katsomista, esim. Sibeliuksen toinen sinfonia, Finlandia. Kirjoittakaa muutamalla ranskalaisella viivalla muistiin tunnelmia, joita kappaleet synnyttävät. Kun näette elokuvan, kuunnelkaa missä kohdissa nämä etukäteen kuuntelemanne teokset soivat? Kirjoittakaa ylös muutamia

tunnelmia, joita ne synnyttivät elokuvassa. Verrattakaa miten pelkän musiikin synnyttämät tunteet erosivat elokuvassa kuullun musiikin synnyttämistä tunnelmista. Mistä mahdolliset erot johtuivat?

- Tarkastelkaa mitä eri tehtäviä musiikilla on elokuvassa
 - luonnehtia henkilöä
 - kiinnittää katsojan mielenkiinnon tiettyyn tapahtumaan henkilöön eli tiedotus tapahtumasta etukäteen
 - toimia vastakohtana elokuvan kuvasisällölle, esim. hiljaisuuden dramaattinen teho
 - synnyttää mielleyhtymä paikasta
 - ilmentää tunnetiloja

Lähteenä käytetty ja lisää aiheesta:

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/aani/savellys.jsp>

- Mikä oli mielestäsi elokuvan musiikillisesti vaikuttavin, surullisin, hauskin tai iloisin, pelottavin, herkin kohtaus? Yritä miettiä myös syitä tuntemuksillesi. Vertailkaa synnyttivätkö samat kohtaukset samoja tunteita? Mistä luulette samanlaisuuksien ja eroavaisuuksien johtuvan?

7. Musiikki

a. Väreinä

Elokuvan alussa ja lopussa on kohtaus, jossa Aino ja Jean ovat Ainolan puutarhassa ja kuuntelevat kurkiauran lentoa. Muistellaan miten he kuvailivat kurkien ääntä. (A-duuri ja sininen) Sibeliuksella oli erikoinen kyky nähdä musiikki väreinä. Koettakaa löytää selitys tähän hänen lapsuudestaan.

Sibeliuksen elämäankaari löytyy osoitteesta: <http://www.sibeliuksen.fi/suomi/elamankaari/index.html>

- Sulkekaa silmäne ja kuunnelkaa luokkanne äänimaisemaa. Mitä ääniä kuulette, miten kuvailisitte niitä, miettikää niille väri, miltä ne näyttävät, minkä muotoisia ne ovat. Voitte jatkaa työskentelyä piirtämällä tai maalaamalla kuulemaanne, pitäkää silmät ainakin aluksi suljettuina.

- Maalatkaa räsymatto, valitkaa värit musiikista jota kuuntelette (kso. Sibeliuksen lapsuus: <http://www.sibeliuksen.fi/suomi/elamankaari/index.html>)

- Kuunnelkaa jokin Sibeliuksen sävellys ja maalatkaa se. Voitte aluksi kostuttaa paperin,

jolloin jäljestä tulee epätarkka. Keskittyykää väreihin, muotoihin ja sommitteluun, älkää esittävyteen.

- Kuunnelkaa ensin Sibeliuksen sävellys silmät suljettuina. Keskittyykää kuunteluun ja antakaa mielikuituksen lentää sävellyksen mukana. Mitä musiikki tuo mieleen, mitä tapahtuu – missä? - keitä on läsnä? Kuvitelkaa olevanne valokuvaaja, jotka tallentavat tapahtuman filmille. Päätä itse minkä hetken sinä haluat ikuistaa ja ”paina laukaisinta”. Maalaa tai piirrä ikuistamasi kuva.

b. Kirjaimina

- Kerätkää elokuvassa esiintynyttä musiikin sanastoa sanakirjaksi. Selvittäkää mitä mikäkin sana tarkoittaa.
- Kuunnelkaa Sibeliuksen sävellys ja kirjoittakaa sen herättämistä tunteista, tunnelmista ja ajatuksista. Kirjoitus voi olla esimerkiksi runo, satu tai novelli.
- Kuunnelkaa Sibeliuksen sävellys. Kirjoittakaa lapuille eri sanaluokkien sanoja. Kootkaa lapuista yhteinen kirjallinen tuotos. Voitte halutessanne sopia, että saa käyttää tietyn määrän apusanoja.

c. Nuotteina

- Miten Sibelius sävelsi teoksensa? Ottakaa selvää miten nykypäivän säveltäjät työskentelevät?
- Säveltäkää itse, meissä kaikissa asuu pieni Sibelius! Kokeilkaa erilaisia tekniikoita (kännykkä, nuottiviivasto ja kynä, Ääninen, jokin soitin) ja lähestymistapoja (teema, kuva, kokemus, väri). Ääninen on sävellysympäristö internetissä: <http://www2.siba.fi/aaninen/>

8. Aino

Aino oli kulttuurisuvun jälkeläinen ja itsekin lahjakas pianisti. Hän rakastui 17-vuotiaana Sibeliukseen ja pyhitti elämänsä Jeanille, hänen musiikilleen ja perheelleen unohtaen omat kunnianhimosensa.

- a) Tutustukaa (mahdollisesti jo ennen elokuvan katsomista) kirjallisuuden ja

internetin avulla Ainoon. Millainen ihminen hän oli? Mitä hän harrasti? Ketkä kuuluivat hänen perheeseensä? Mitä unelmia hänellä oli? Missä hän oli lahjakas?

- b) Millainen on elokuvan Aino? Mitä hän harrasti? Ketkä kuuluivat hänen perheeseensä? Mitä unelmia hänellä oli? Miten elokuvan antama kuva Ainosta eroaa siitä Ainosta, johon tutustuitte eri lähteistä lukemalla? Mitkä asiat kuvataan samalla tavoin? Mitä asioita elokuvassa halutaan tuoda erityisesti esiin Ainosta? Kerää Ainoon liittyvää materiaalia tarkastelemalla Ainon eleitä, puheita ja tekemisiä, muista lisäksi tarkastella muiden elokuvan henkilöiden repliikkejä hänestä, hänen kanssaan ja toimintaa hänen seurassaan.
- c) Millaista oli naisen elämä Ainon nuoruudessa? Etsikää elokuvasta sellaisia tilanteita, joissa Aino toimi tuon ajan naiselle poikkeuksellisella tavalla?

9. Aika ja sen kuvaaminen

Elokuva ei edennyt kronologisesti. Tarkastelkaa millä tavoin elokuvassa käsiteltiin aikaa. Miten katsojaa kuljetettiin ajasta ja paikasta toiseen?

10. Taiteen tehtävä

Elokuvassa Sibelius ystävineen pohtii taiteen tehtävää. Keskustelkaa aiheesta. Etsikää taiteilijoiden ja filosofien määritelmiä taiteelle ja taiteilijuudelle. Miten te sen määrittelisitte?

Näihin sivuihin kannattaa tutustua:

Suomen historia

<http://www.utu.fi/agricola/hist/kronologia/>

Sibelius

www.sibelius.fi

Materiaalin on laatinut äidinkielen ja kuvataide- ja luokanopettaja Hanna Niinistö apunaan apulaisohjaaja Susanna Palin.